

**Interreg
Europe**

Co-funded by
the European Union

INTEGRA

Reģionālā diagnoze: Latvijas piemērs

Ronalds Saksons, Jānis Zvirgzdiņš, Zane Zeibote
Latvijas Universitāte

17.06.2026. | Jūrmala

1. Ievads

Rīgas plānošanas reģions: spēcīgs valsts izaugsmes dzinējspēks ar strukturālu nesabalansētību

- ≈65% no Latvijas IKP koncentrēti RPR; dominējošais ekonomikas kodols
- Augsta zināšanu ekonomikas koncentrācija (IKT, loģistika, biomedicīna)
- Metropoles dominance rada pieaugošas teritoriālās atšķirības
- Suburbanizācija veicina telpisko fragmentāciju un infrastruktūras slodzi
- Demogrāfiskais spiediens: sabiedrības novecošanās + nevienmērīgi migrācijas modeļi
- **Secinājums: Ekonomiski dominējoša, bet teritoriāli nesabalansēta sistēma**

2.1 Stratēģiskā dimensija

Stratēģiskā dimensija: ļoti saskaņota, bet ierobežoti operacionāla

- Skaidra ilgtermiņa vīzija: zaļa, inovatīva Ziemeļeiropas metropole
- 3 stratēģiskie pīlāri, kas konsekventi atspoguļoti visos plānošanas dokumentos
- Uz scenārijiem balstīta plānošana ļauj izstrādāt uz nākotni vērstu politiku
- Stingra saskaņotība ar ES (Zaļais kurss, Kohēzijas politika, ESSBJR)
- Īstenošanas nepilnības: stratēģijas vāja pārnese lokāla līmeņa darbībās
- **Secinājums: Spēcīga stratēģijas izstrāde, bet ierobežotas īstenošanas iespējas**

2.2 Teritoriālais fokuss

Teritoriālais fokuss: uzlabota funkcionālā loģika, ierobežota metropoles pārvaldība

- Funkcionāla, uz vietu balstīta pieeja ārpus administratīvajām robežām
- Rīgas metropoles areāls tiek uzskatīts par integrētu attīstības sistēmu
- Spēcīga urbānās-ārpuspilsētas vides savstarpējā sasaiste
- Suburbanizācija izraisa sadrumstalotus apdzīvojumu modeļus
- Formālas metropoles areāla pārvaldības trūkums ierobežo koordināciju
- **Secinājums: Funkcionālā teritorija ir definēta, bet netiek efektīvi pārvaldīta**

2.3 Pārvaldība

Pārvaldība: iekļaujoša, bet tai trūkst izpildes pilnvaru

- Daudzlīmeņu pārvaldība ar RPR kā koordinācijas vidutāju
- Attīstības padome nodrošina pašvaldību politisko pārstāvniecību
- Plaša ieinteresēto pušu ekosistēma (publiskā, privātā, akadēmiskā)
- Sadarbības tīklā balstīta pārvaldība atbalsta elastību un inovācijas
- Nav pietiekamu pilnvaru pār finansējumu vai īstenošanas izpildi
- **Secinājums: Koordinācija ir spēcīga, ietekme ir ierobežota**

2.4 Starpnozaru integrācija

Starpnozaru integrācija: izstrādāta sistēmiski, īstenota fragmentāri

- Integrācija, kas iestrādāta stratēģiskajos mērķos un prioritātēs
- 7 prioritātes apvieno ekonomiku, mobilitāti, klimatu un pārvaldību
- Viedā attīstība (digitalizācija, inovācijas) ir horizontāla prioritāte
- Starpdisciplināri plānošanas procesi ir labi izveidoti
- Pašvaldību īstenotās programmas joprojām ir nozaru virzītas un sadrumstalotas
- **Secinājums: integrācija pastāv vairāk vīzijās, nevis praksē**

2.5 Finansējums un finanses

Finansēšanas modelis: resursiem bagāts, bet strukturāli atkarīgs

- Nozīmīgs atbalsts no ES fondiem (ERAF, ESF+, KF, Atveseļošanās un attīstīšanas mehānisms)
- Valsts un pašvaldību līdzfinansējums atbalsta īstenošanu
- RPR pilda koordinācijas, nevis vadošās iestādes lomu
- Nav reģionālā līmeņa finanšu instrumentu vai elastības
- Esošā situācija ierobežo stratēģisko autonomiju un inovāciju spējas
- **Secinājums: Finansējuma pieejamība kopumā ir, bet ir ierobežotas finanšu kontroles, pārvaldības iespējas**

2.6 Uzraudzība

Uzraudzības sistēma: strukturēta, bet ne stratēģiska

Skaidra indikatoru sistēma, kas saskaņota normatīvajos aktos (NAP 2027)

- Integrācija ar TAPIS nodrošina daudzlīmeņu datu plūsmu
- Regulāra ziņošana un uzraudzība no Attīstības padomes puses
- Galvenokārt uz atbilstību orientēta (administratīvā uzraudzība)
- Ierobežotas analītiskās iespējas un atgriezeniskā saite
- **Secinājums: Uzraudzība mēra progresu, bet neveicina lēmumu pieņemšanu**

2.7 Transformācijas iespējas

Transformācijas iespējas: ambicioza vīzija, ierobežota izpilde

- Koncentrēšanās uz kvalitatīvu pārveidi (nevis pakāpenisku izaugsmi)
- Spēcīgs uzsvars uz digitalizāciju, inovācijām un zaļo pāreju
- Uz scenārijiem balstīta plānošana atbalsta sistēmiskas pārmaiņas
- Integrācija Baltijas jūras reģiona un Ziemeļvalstu tīklos
- Izpildi ierobežo pārvaldība un finansējuma ierobežojumi
- **Secinājums: Augstas ambīcijas, bet ierobežotas transformācijas iespējas praksē**

3. Reģionālā modeļa stiprās puses (stratēģiskais un teritoriālais dizains)

RPR ir augstā gatavības pakāpē lokāli saskaņots un ar ES saskaņots, integrēts stratēģiskais ietvars.

Skaidra un konsekventa ilgtermiņa vīzija (IAS 2030), kas saistīta ar vidēja termiņa īstenošanu (AP 2022–2027)

- Laba saskaņotība ar ES un valsts ietvariem (kohēzijas politika, Zaļais kurss, Latvija 2030)
- Uzlabota funkcionāla, uz vietu balstīta teritoriālā pieeja (Rīgas metropoles areāls kā pamatsistēma)
- Precīzi definēti stratēģiskie mērķi (ekonomikas, sabiedrības un vides integrācija)
- Starpnozaru integrācija mobilitātes, klimata, inovāciju un pārvaldības jomās
- Uz scenārijiem balstītas plānošanas izmantošana, kas atbalsta ilgtermiņa transformāciju
- Stratēģiskais fokuss vērsts uz inovācijām, digitalizāciju un zaļo pāreju

3. Reģionālā modeļa stiprās puses (pārvaldība, finansējums un īstenošana)

Spēcīgas koordinācijas struktūras un daudzlīmeņu integrācija atbalsta stratēģijas īstenošanu

Izveidots daudzlīmeņu pārvaldības modelis (RPR kā vidutājs starp valsti un pašvaldībām)

- Funkcionējošas koordinācijas platformas un ieinteresēto pušu tīkli (publiskie, privātie, akadēmiskie dalībnieki)
- Spēcīga ieinteresēto pušu iesaistīšana un līdzdalības plānošanas procesi
- Efektīvi vertikālās un horizontālās koordinācijas mehānismi, kas samazina politikas pārklāšanos
- Piekluve daudzlīmeņu finansēšanas sistēmai (ERAF, ESF+, KF, Atveseļošanas un attīstības fonds + valsts un pašvaldību līdzfinansējums)
- Stratēģiskā saskaņošana nodrošina efektīvu ES finansēšanas instrumentu izmantošanu
- Strukturēta uzraudzības sistēma ar indikatoriem, mehānismiem
- Institucionālā kapacitāte pašvaldību sadarbības un integrētu projektu atbalstam

3. Reģionālā modeļa vājās puses (pārvaldība un teritoriālā koordinācija)

Galvenais izaicinājums ir ierobežotas īstenošanas spējas sadrumstalotas pārvaldības un limitētu pilnvaru dēļ.

- RPR ierobežotas pilnvaras → nevar īstenot stratēģiskās prioritātes vai finansējuma piešķiršanu
- Vāja daudzlīmeņu koordinācija (ieinteresēto pušu aptaujā norādīta kā viszemāk novērtētā dimensija)
- Paļaušanās uz brīvprātīgu sadarbību starp pašvaldībām, kas noved pie nevienmērīgas īstenošanas
- Metropoles pārvaldības plaša → Rīgas metropoles areāla teritorija ir definēta, bet netiek operatīvi pārvaldīta
- Sadrumstaloti teritoriālās attīstības modeļi, ko veicina suburbanizācijas spiediens
- Neskaidra atbildības sadale valsts, reģionālajā un lokālā līmenī
- Koordinācijas mehānismi pastāv, bet tie joprojām ir nepietiekami institucionalizēti

3. Reģionālā modeļa vājās puses (īstenošana, finansēšana un uzraudzība)

Spēcīgu stratēģisko dizainu apdraud finansiālie limiti un vāji darbības rīki

- Liela atkarība no ES finansējuma ierobežo elastību un ilgtermiņa stratēģisko autonomiju
- Reģionālo finanšu instrumentu neesamība (nav tiešas kontroles pār finansējuma piešķiršanu)
- Ierobežota īstenošanas kapacitāte reģionālā un pašvaldību līmenī
- Starpnozaru integrācija netiek efektīvi ieviesta praksē, jo īstenošanu joprojām lielā mērā nosaka nozares
- Uzraudzības sistēma ir drīzāk administratīva, nevis analītiska
- Adaptīvas pārvaldības modernu datu rīku un atgriezeniskās saites mehānismu trūkums
- Nepietiekams inovāciju finansējums un RIS3 ieviešana lokālā līmenī
- Ierobežotas spējas pārvērst stratēģiskās prioritātes konkrētos, īstenojamos projektos

3. Politikas uzlabojumi: pārvaldība un īstenošanas spēja

Pāreja no uz koordināciju balstīta modeļa uz īstenošanu orientētu pārvaldību

- Stiprināt pārvaldību, izmantojot formalizētāku sadarbību un kopīgas lēmumu pieņemšanas struktūras
- Uzlabot daudzlīmeņu koordinācijas mehānismus, nosakot skaidrākas lomas starp valsts, reģionālo un lokālo līmeni
- Pāreja no brīvprātīgas sadarbības uz institucionalizētākām koordinācijas sistēmām
- Uzlabot īstenošanas spējas (projektu izstrāde, pašvaldību sadarbība, rezultativitātes rādītāji)
- Izstrādāt rīkus, lai stratēģiskās prioritātes veiksmīgāk pārvērstu konkrētās darbībās un projektos
- Uzlabot saskaņotību starp reģionālajām stratēģijām un īstenošanu pašvaldību līmenī

3. Politikas uzlabojumi: finanses, inovācijas un uz datiem balstīta pārvaldība

Palielināt autonomiju, inovācijas spējas un uz pierādījumiem balstītu lēmumu pieņemšanu

- Izstrādāt reģionālā līmeņa finanšu instrumentus (līdzfinansēšanas shēmas, pilotfinansējumu, publiskā un privātā sektora partnerības modeļus)
- Samazināt ES finansējuma ietekmes īpatsvaru, dažādojot finansējuma avotus un uzlabojot finansiālo elastību
- Stiprināt inovāciju ekosistēmas un RIS3 īstenošanu (uzņēmumu, pētniecības un publiskā sektora sadarbība)
- Uzlabot pieejamību inovāciju finansējumam un atbalstam augstas vērtības nozarēm (IKT un digitālās tehnoloģijas, biomedicīna un dzīvības zinātnes, viedie enerģijas risinājumi, progresīva ražošana un loģistika)
- Uzlabota, uz datiem balstīta pārvaldība (digitālie rīki, reāllaika dati, analītiskās uzraudzības sistēmas)
- Pārveidot uzraudzību no administratīvas ziņošanas uz adaptīvu politikas apguvi un lēmumu atbalstu

Reģionālo diagnožu salīdzinājumi

Stratēģiskā dimensija un teritoriālais fokuss

Reģions	Stratēģiskā pieeja	Teritoriālais fokuss	Instruments
Rīgas plānošanas reģions (LV)	Rīgas metropoles areāla integrācija	Funkcionālās saites (Pierīga + Rīga)	Rīgas metropoles areāla rīcības plāns
Île-de-France (FR)	Vairāku mērogu pārvaldība	Pašvaldību apvienības (Intercommunality)	ITI (Integrētās Teritoriālās Investīcijas)
Ziemeļrietumu reģions (RO)	Vietā balstīta (Place-based) attīstība	NUTS 2 līmenis (6 apgabali)	IUDS (Integrētas Pilsētvides Stratēģijas)
Wielkopolska (PL)	Hibrīdmodelis (Bottom-up & Top-down)	Funkcionālās pilsētu teritorijas (MOF)	Partnerības animācijas modelis

Reģionālo diagnožu salīdzinājumi

Pārvaldības un monitoringa salīdzinājums

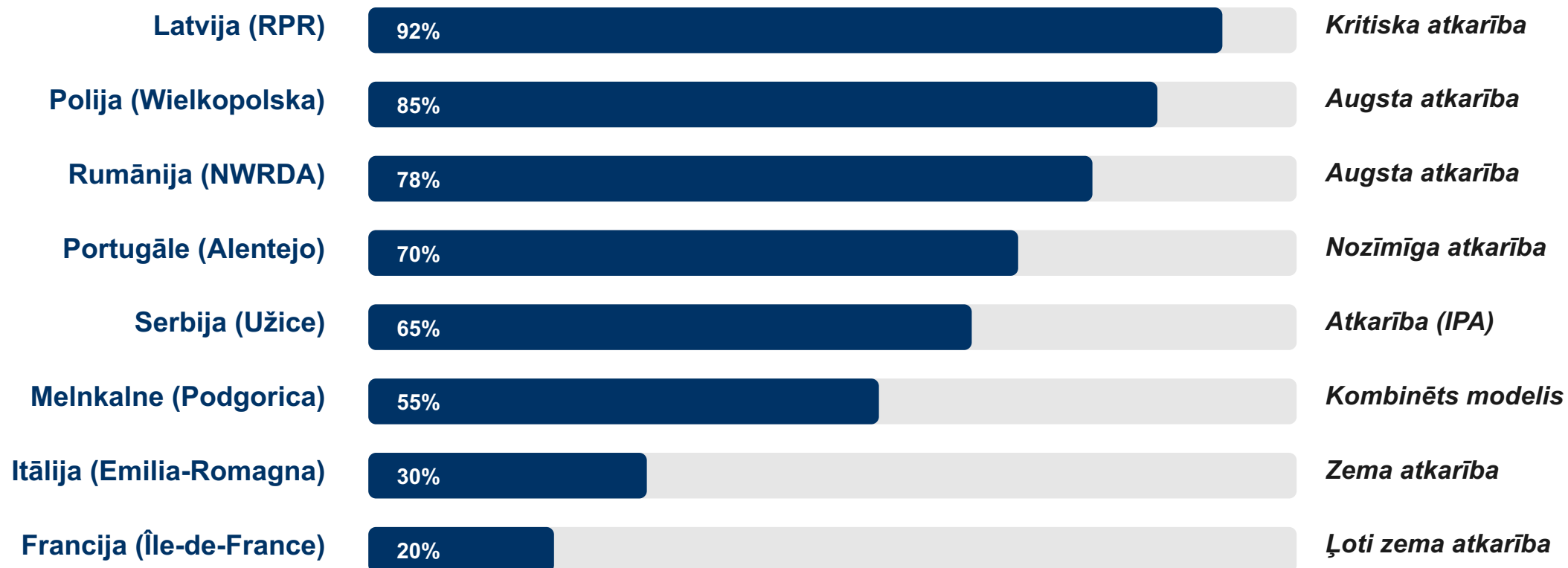
Parametrs	RPR (LV)	Île-de-France (FR)	North-West (RO)	Emilia-Romagna (IT)
Pārvaldības vara	Koordinējoša (Ierobežota)	Vadošā iestāde (Spēcīga)	Vadošā iestāde (Strukturēta)	Politiskā prioritāte (Augsta)
Monitoringa rīki	TAPIS (Administratīvs)	"N+3" disciplīna	ArcGIS Dashboard	"Tastiera dei fondi"
Iesaiste	Konsultatīvās grupas	ITI vietējās vienības	RSG diskusijas	STAMI/ATUSS lab

Reģionālo diagnožu salīdzinājumi

Finansēšanas modeļi un instrumenti

Reģions	Galvenais avots	Papildus instrumenti	Inovācijas līmenis
Rīgas plānošanas reģions (LV)	ERAF, ESF+, RRF	Pašvaldību iemaksas	Zems (tikai granti)
Île-de-France (FR)	ERAF + Valsts Green Fund	ADEME, Reģionālie fondi	Augsts (Hibrīdfinansējums)
North-West (RO)	Regional Programme NW	POCA programma	Mērens (Viedā specializācija)
Alentejo (PT)	ERAF + JTF	PROVERE	Augsts (Tematiskie instrumenti)

ES fondu atkarība un finansiālā autonomija

- Austrumeiropas un Dienvideiropas reģioni (tostarp RPR) demonstrē asimetrisku atkarību no ES kohēzijas politikas, kas ierobežo ilgtermiņa investīciju kontinuitāti.
- Rietumeiropas modelis: Francijas un Itālijas partneri ES fondus izmanto kā izcilības un inovāciju katalizatoru, nevis bāzes funkciju nodrošināšanai.

**Interreg
Europe**

Co-funded by
the European Union

INTEGRA

Paldies!

www.interregeurope.eu/integra

